

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

A HISTORY OF LAOS

ประวัติศาสตร์

ลาว

TERM WIPARKPOJNAKIJ

เต็ม วิภาคย์พจนกิจ

สนับสนุนการจัดพิมพ์

THE TOYOTA FOUNDATION

ธเนศสารกรุงเกษม จำกัด (มหาชน)

พระราชพิธีกาญจนาภิเษก
สัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

รอมใจจงรักภักดีราช
เทบบาทบพิตรอดีตศรี
กาญจนาภิเษกสถาวร
น้อมถวายพระพรชัยมงคลฯ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ - Somsoo

รณาดารกรุงเทพบ จำกัด (มหาชน)

ประวัติศาสตร์ลาว

A HISTORY OF LAOS

แต่งโดย

เต็ม วิภาคย์พจนกิจ

TERM WIPARKPOJNAKIJ

พิมพ์ครั้งแรก 2530 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

พิมพ์ครั้งที่สอง 2540

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

ISBN 974-89784-8-6

ราคา 140 บาท

บรรณาธิการมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์

แบบปกและรูปเล่ม

ฉายวน เพชรแสงสว่าง

พิสุจน์อักษร

สมประสงค์ เศชาวิชิตเลิศ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร 424-5768 Fax 433-8713

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สงวนลิขสิทธิ์
ลิขสิทธิ์ในชื่อ และภาพปก
สงวนลิขสิทธิ์ © 2530-2540

คำแถลง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 ด้วยความร่วมมือแรงร่วมใจกันเองเป็นส่วนบุคคล ในหมู่ผู้มีความรักในการกิจบริหาร การศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ เมื่อเริ่มดำเนินงาน โครงการตำรามีฐานะเป็นหน่วยงาน หนึ่งของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ก่อนที่จะมีฐานะเป็นมูลนิธิเมื่อต้นปี พ.ศ. 2521 ทั้งนี้โดยได้รับความร่วมมือด้านทุนทรัพย์จากมูลนิธิร็อกกี้ เฟลเลอร์ เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานขั้นต้น เป้าหมายเบื้องต้นของมูลนิธิโครงการตำรา ก็คือ ส่งเสริมให้มีตำราภาษาไทยที่มีคุณภาพ เฉพาะในทางสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ ทั้งนี้ต่างก็เห็นพ้องต้องกันในระยะนั้นว่า คุณภาพหนังสือตำราไทย ระดับอุดมศึกษาแขนงวิชาดังกล่าวยังไม่สูงพอ ถ้าส่งเสริมให้มีหนังสือเช่นนี้เพิ่มขึ้น ย่อมมีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยโดยปริยาย อีกทั้งยัง อาจช่วยการสร้างสรรค์ปัญญา ความคิดริเริ่ม และความเข้าใจอันถูกต้องในเรื่องที่ เกี่ยวเนื่องกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองโดยส่วนรวม

พร้อมกันนี้มูลนิธิโครงการตำรา ก็มีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะทำหน้าที่เป็นที่ ชุมนุมผลงานเขียนของนักวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ผลงาน วิชาการที่มีคุณภาพได้เป็นที่รู้จักและเผยแพร่ออกไปโดยทั่วถึงในหมู่ผู้สอน ผู้เรียน และผู้สนใจงานวิชาการ การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการตำรา มุ่งขยายความ

เข้าใจและความร่วมมือของบรรดานักวิชาการออกไปในวงกว้างยิ่ง ๆ ขึ้นด้วย ไม่ว่าจะ
จะเป็นด้านการกำหนดนโยบายสร้างตำรา การเขียน การแปล และการใช้ตำรา
นั้น ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์อันพึงปรารถนา ตลอด
จนความเข้าใจอันดีต่อกันในวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

นโยบายพื้นฐานของมูลนิธิโครงการตำราฯ คือ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการ
จัดพิมพ์หนังสือตำราทุกประเภท ทั้งที่เป็นงานแปลโดยตรง งานแปลเรียบเรียง
งานถอดความ งานรวบรวม งานแต่งและงานวิจัย ในช่วงแรก ๆ เราได้เน้น
ส่งเสริมงานแปลเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์ตำราประเภท
อื่น ๆ ด้วย นับแต่ได้ก่อตั้งโครงการตำราฯ มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมือ
มืออย่างดียิ่งของนักวิชาการหลายสถาบัน สามารถส่งเสริม - กลั่นกรอง - ตรวจสอบ
และจัดพิมพ์หนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย
เจตนารมณ์ และนโยบาย ได้ครบทุกประเภท และมีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชา
ต่าง ๆ ถึง 8 สาขาดังต่อไปนี้คือ (1) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ (2) สาขาวิชาประวัติศาสตร์
(3) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (4) สาขาวิชารัฐศาสตร์ (5) สาขาวิชาสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา (6) สาขาวิชาปรัชญา (7) สาขาวิชาจิตวิทยา (8) สาขาวิชา
ภาษาและวรรณคดี นอกจากนี้ เรายังมีโครงการผลิตตำราสาขาวิชาอื่น ๆ เพิ่มขึ้น
ด้วย เช่น สาขาวิชาศิลปะ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นดำเนินงาน และยังสามารถขยายงานให้มีการ
แต่งตำราเป็น “ชุด” ซึ่งมีเนื้อความคาบเกี่ยวระหว่างหลายสาขาวิชา เช่น “ชุด
ชีวิตและงาน” ของบุคคลที่น่าสนใจ ดังที่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วบางเล่ม

ปัจจุบันมูลนิธิโครงการตำราฯ ยังคงมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะขยายงานของ
เราต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง แม้จะประสบอุปสรรคนานัปการ โดยเฉพาะอุปสรรค
ด้านทุนรอน เพราะกิจการของเราไม่ใช่กิจการแสวงหากำไร หากมุ่งประสงค์ให้

นักศึกษาและประชาชนได้มีโอกาสซื้อหาหนังสือตำราฯ ในราคาข่อมเยาพอสมควร

คณะกรรมการทุกสาขาวิชาของมูลนิธิโครงการตำราฯ ยินดีน้อมรับคำแนะนำและคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านทุกท่าน และปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ท่านผู้อ่านทุกท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในมูลนิธิโครงการตำราฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนแนะนำอยู่ห่าง ๆ ช่วยแต่ง แปล เรียบเรียง หรือ รวบรวมตำราสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เรา หรือเข้ามาร่วมบริหารงานร่วมกับเรา

เสน่ห์ จามริก

ประธานคณะกรรมการบริหาร

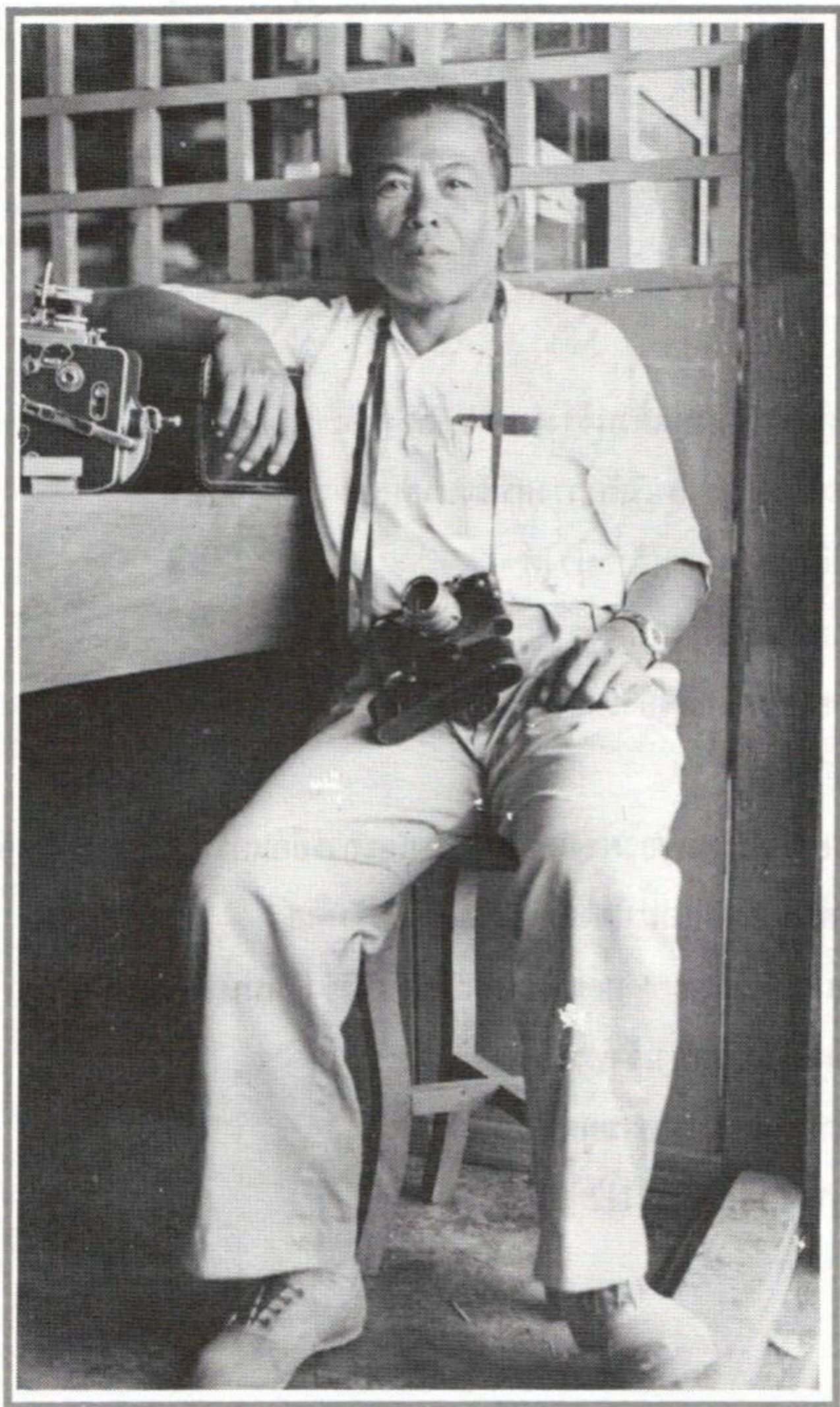
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

รายนามคณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

นายเสน่ห์	จามริก	ประธาน
นางเพ็ชรี	สุมิตร	รองประธาน
นางสาวกุสุมา	สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายธเนศ	อาภรณ์สุวรรณ	กรรมการ
นายรังสรรค์	ชนะพรพันธุ์	กรรมการ
นายสุลักษณ์	ศิวัภย์	กรรมการ
นายวิทยา	สุจิตธนาร์ภย์	กรรมการ
นายเกริกเกียรติ	พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
นายอุทัย	ศุลยเกษม	กรรมการ
นางสุวรรณา	สถาอานันท์	กรรมการ
นางปรีดดา	เฉลิมเผ่า กอนันตกุล	กรรมการ
นางสาวศุภลักษณ์	เลิศแก้วศรี	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์	เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายทรงยศ	แววหงษ์	กรรมการและผู้จัดการ

สารบัญ

คำนำ	xi
1 ราชอาณาจักรแดง	
2 กรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง	17
3 ศีกระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทน์)	97
4 การก่อกำเนิดของเจ้าอนุวงศ์	106
5 การตอบโต้ของกรุงเทพฯ	122
6 การขยายอิทธิพลของไทยในลาว	151
7 ศีกย่อ	160
8 การขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสในลาว และการยึดแคว้นสิบสองเจ้าไทย	182
9 ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงตกไปเป็นของฝรั่งเศส และจัดทหาร 4 กองเข้ายึดดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง	199
10 วิกฤตการณ์ปากน้ำเจ้าพระยา	238
11 การดำเนินงานทางการทูตของฝรั่งเศส	248
12 สัญญาสงบศึก ร.ศ. 112	262

เต็ม วิภาคย์พจนกิจ

คำนำ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

หนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์ลาว ผลงานของ เต็ม วิชาภัยพจนกิจ เป็นหนังสือเล่มหนึ่งในโครงการจัดพิมพ์หนังสือความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อแพร่กระจายความรู้และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างคนไทยกับประเทศ “เพื่อนบ้าน”

การจัดพิมพ์ประวัติศาสตร์ลาวครั้งนี้ เป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่สอง โดยในการจัดพิมพ์ครั้งแรกนั้น มูลนิธิโครงการตำราฯ ได้ผลิตเป็นเอกสารโรเนียวเย็บเล่มสำหรับการจัดพิมพ์ครั้งใหม่นี้ ยังคงไว้ซึ่งวิธีการใช้ภาษาตามต้นฉบับของผู้แต่งทุกประการ มูลนิธิโครงการตำราฯ ขอขอบคุณทายาทของคุณเต็ม วิชาภัยพจนกิจ ที่อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ และขอขอบคุณ อาจารย์ฉลอง สุนทรวาณิชย์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อนุญาตให้นำ “คำนำ” อันมีคุณค่ายิ่ง มาจัดพิมพ์อีกครั้ง

หนังสือประวัติศาสตร์ลาวนี้ไม่อาจจัดพิมพ์ได้เลยหากไม่ได้รับความสนับสนุนอย่างเต็มที่จาก มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย (THE TOYOTA FOUNDATION) และการสนับสนุนจาก ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ซึ่งมูลนิธิโครงการตำราฯ ต้องขอขอบคุณทั้งสองสถาบันนี้ที่ทำให้หนังสือความรู้เกี่ยวกับประเทศ “เพื่อนบ้าน” อีกเล่มหนึ่ง ได้เป็นสะพานเชื่อมมิตรภาพของคนไทยกับประเทศในภูมิภาคนี้

CONTENTS

Introduction	xi
1 The Kingdom of Thaeng	5
2 Luang Phrabang	17
3 Wars between Thonburi and Wiangchan	97
4 Prince Anu : Freedom Fighter	106
5 Bangkok's Reaction	122
6 Thai Expansion in Laos	151
7 The Ho Rebellion	160
8 French Expansion in Laos	182
9 The Left Bank of the Mekong and the French	199
10 The Paknam Crisis	238
11 French Diplomacy	248
12 Agreement of 1893	262

คำนำ

เดิม วิชาคย์พจนกิจ ผู้เขียน ประวัติศาสตร์ลาว เล่มนี้ เป็นผู้มีผลงานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้สนใจประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน งานเขียนประวัติศาสตร์ขนาดความยาวชิ้นแรกของ เดิม วิชาคย์พจนกิจ (ภายใต้ชื่อสกุลเดิมว่า เดิม สิงห์ขจิต) คือ ผังขวาแม่น้ำโขง (2 เล่ม) ที่พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. 2499 อย่างไรก็ดี งานเขียนประวัติศาสตร์ที่ทำให้ชื่อของ เดิม วิชาคย์พจนกิจ เป็นที่รู้จักและยอมรับกันอย่างกว้างขวางและแท้จริง ก็เห็นจะเป็นงานเขียนที่ดีพิมพ์ในชื่อประวัติศาสตร์อีสาน (2 เล่ม) โดยสมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย ประวัติศาสตร์อีสาน ได้รับการตีพิมพ์จำหน่ายถึง 2 ครั้งภายในช่วงระยะเวลาห่างกันเพียง 2 ปี กล่าวคือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2513 (เล่ม 1) และ พ.ศ. 2514 (เล่ม 2) และตีพิมพ์ซ้ำครั้งที่สองทั้งสองเล่มเมื่อ พ.ศ. 2515

เช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ไทย (และเทศ) จำนวนไม่น้อย เดิม วิชาคย์พจนกิจ สร้างงานเขียนประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจและมีคุณค่าเหล่านี้ขึ้นมา ไม่ใช่ด้วยพื้นฐานภูมิหลังจากการฝึกฝนทางประวัติศาสตร์ หรือด้วยความจำเป็นทางวิชาชีพ (ไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพประวัติศาสตร์โดยตรง หรือวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับประวัติศาสตร์ หรือที่จำเป็นต้องอาศัยประโยชน์จากความรู้ทางประวัติศาสตร์) แต่ทั้งนี้ด้วยพื้นฐานความรู้ลึกสำนึกผูกพันเป็นการส่วนตัวอย่างลึกซึ้งที่มีอยู่กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ตนถือกำเนิดหรือมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ

เดิม วิชาลัยพจนกิจ ถือกำเนิดในตระกูลท้าวเพี้ย ซึ่งเป็นชนชั้นปกครอง ผู้นำท้องถิ่นแบบจารีตดั้งเดิมของเมืองอุบลราชธานี หัวเมืองเอกในภาคอีสาน บิดาของเดิม คือ ท้าวหนูเล็ก สิงห์ขัติ ผู้ซึ่งต่อมาเป็นที่อำมาตย์ตรี พระวิชาลัยพจนกิจ กรมการเมืองอุบลราชธานีสมัยเริ่มแรกของระบบเทศาภิบาล เลขานุการส่วนพระองค์ ของกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการมณฑลลาวกาว และนายอำเภอพิบูลมังสาหาร กล่าวกันว่า ตระกูลสิงห์ขัติ สืบเชื้อสายมาจากเจ้าพระตา แห่งเมืองหนองบัวลุ่มภู ด้วยเหตุดังนั้น จึงนับเนื่องอยู่ในสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับตระกูลท้าวเพี้ยของหัวเมืองต่าง ๆ จำนวนมากในบริเวณแม่น้ำชี—มูลตอนล่าง และรวมทั้งกับตระกูลเจ้าและท้าวเพี้ยของลาวตอนล่าง โดยเฉพาะสายตระกูลของเจ้านครจำปาศักดิ์

เดิม เกิดเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2449 ที่บ้านในตัวเมืองอุบลราชธานี ได้รับการศึกษาชั้นต้นและชั้นมัธยมในระบบการศึกษาแบบใหม่ของไทยจากโรงเรียนในตัวเมืองนั่นเอง หลังจากนั้น จึงได้เดินทางไปศึกษาต่อในอินโดจีนฝรั่งเศส ที่ไซ่ง่อน และฮานอย ตามลำดับ ภาพถ่ายเพื่อนนักเรียนที่ศึกษาอยู่ด้วยกันที่อินโดจีนร่วมรุ่นกับเดิมนั้น เป็นระเบียบภาพบุคคลสำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองลาวในสมัยต่อมา เป็นต้นว่า เจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ เจ้าคำม้าว เจ้าศรีสุ่ม เจ้าคำตัน ศรีเฉลิมศักดิ์ ฯลฯ เดิมศึกษาอยู่ในอินโดจีน ฝรั่งเศส ระหว่าง พ.ศ. 2468—2475 ทางด้านวิศวกรรมโยธาและทางด้านการพาณิชย์ หลังจากสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2475 แล้ว เดิมก็ได้เดินทางกลับประเทศไทย เข้ารับราชการในตำแหน่งหน้าที่ทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างทางหลวงและสนามบินมาโดยตลอด และใช้ชีวิตทางวิชาชีพส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสานและทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง เดิมเกษียณอายุราชการจากกรมทางหลวงในปี พ.ศ. 2509 และถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2514 ภายหลังจากที่หนังสือ ประวัติศาสตร์อีสาน เล่ม 2 ตีพิมพ์จำหน่ายออกมาได้เพียงเดือนเศษ ๆ

เมื่อพิจารณาจากพื้นฐานภูมิหลังทางครอบครัวของเดิม วิชาภัยพจนกิจ ที่มาจากตระกูลชนชั้นปกครองเดิมในภาคอีสานแล้ว ความรู้สึกสำนึกผูกพันที่เดิมมี อยู่กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคอีสานและของลาวจึงเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ ไม่ยากนัก ในแง่หนึ่ง สำหรับเดิมแล้ว ประวัติศาสตร์ของอาณาบริเวณนี้เกือบจะ เป็นประวัติศาสตร์ตระกูลของเดิมเองก็ว่าได้

เดิมได้บันทึกถึงจุดเริ่มแรกของความสนใจที่เขามีต่อประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรมของภาคอีสานและของลาว ไว้ใน “คำปรารภ” ของ ผังขวาของแม่น้ำโขง เมื่อ พ.ศ. 2499 ดังนี้

“เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 ข้าพเจ้ามีกิจธุระไปจังหวัดอุบลฯ บังเอิญ ได้ไปพบบันทึกการปกครองหัวเมืองมณฑลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งบิดา ข้าพเจ้า (พระวิชาภัยพจนกิจ เล็ก สิงห์ขัติ เมื่อครั้งเป็นหลวงอุปฮาดการวัฒน์ ข้าหลวงมหาดไทยผู้ช่วย ร.ศ. 125) ได้รวบรวมไว้เป็นเล่มสมุดใหญ่เก่าคร่ำคร่า ซึ่งในเวลานั้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ทรงดำรง ตำแหน่งข้าหลวงต่างพระองค์สำเร็จราชการมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อมา เปลี่ยนเป็นมณฑลอีสาน) และประทับอยู่ ณ เมืองอุบลราชธานี

ข้าพเจ้าได้เอาบันทึกที่บิดาได้ทำไว้ดังกล่าวไปพิจารณาตลอดแล้ว เห็นว่า บันทึกนี้เป็นสารคดีเก่าแก่ หากไม่มีผู้ใดคิดทำเอาไว้เกรงเรื่องจะสูญไปเสีย และถ้า ได้รวมแก้ไขเพิ่มเติมตามกาลสมัยให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้นอีก ก็เข้าใจว่าอาจจะ เป็นประโยชน์แก่คนที่เกิดใหม่ภายหลัง...”

* * * * *

ความรู้สึกผูกพันที่เดิมมีอยู่กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคอีสาน ของลาวและตลอดสองฝั่งฟากแม่น้ำโขง สะท้อนออกมาให้เห็นได้ในงานเขียนทาง

ประวัติศาสตร์ของเดิมเอง กล่าวได้ว่า ตลอด 25 ปีสุดท้ายของชีวิตของเดิม กล่าวคือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2490 จนกระทั่งภายหลังเมื่อเขาเกษียณอายุราชการใน พ.ศ. 2509 และก่อนที่จะถึงแก่กรรมใน พ.ศ. 2514 นั้น เดิมได้อุทิศเวลาที่เหลือทั้งหมดจากงานประจำทางวิชาชีพในฐานะวิศวกรสร้างทางหลวง ให้แก่การค้นคว้าศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของอาณาจักรเวณดังกล่าว

งานเขียนทางประวัติศาสตร์ชิ้นแรกของเดิม คือ ผังขวาแม่น้ำโขง นั้น เดิมใช้เวลาเขียนฉบับร่างฉบับแรกภายในระยะเวลาไม่ถึง 1 ปีระหว่าง พ.ศ. 2490 แต่ต้องใช้เวลากว่า 9 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2491-2499 ในการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม และรวมทั้งการหาผู้จัดพิมพ์ งานเขียนชิ้นนี้ซึ่งมีความยาวถึง 59 บท และหนากว่า 1000 หน้า เขียนและปรับปรุงขึ้นในระหว่าง 10 ปีที่งานในหน้าที่ทางวิชาชีพหลักของเดิม คือ นายช่างสำรวจวางแผนก่อสร้าง และควบคุมการก่อสร้างทางหลวงอยู่ที่ท่าลี่ ปากลาย ด่านซ้าย ชุมแพ ภูเขียว วังสะพุง ฯลฯ ซึ่งเป็นชนบทที่ห่างไกลจากห้องสมุดและหนังสือ หรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์สำหรับการค้นคว้าได้อย่างสะดวก

ในขณะที่พื้นฐานภูมิหลังทางชาติตระกูลของเดิม ทำให้เดิมคุ้นเคยกับข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับหัวเมืองบริเวณอุบลราชธานี-จำปาศักดิ์ ความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และการปฏิรูปการปกครองในบริเวณดังกล่าว ในสมัยรัชการที่ 5 นั้น ภูมิหลังทางการศึกษาในอินโดจีนฝรั่งเศสที่ทำให้เดิมได้มีโอกาสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้นำทางการเมืองรุ่นใหม่ของลาว ได้นำเดิมไปสู่ประวัติศาสตร์ของฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ส่วนหน้าที่การงานอาชีพในฐานะวิศวกรก่อสร้างทางหลวง ก็ทำให้เดิมได้มีโอกาสเข้าถึงประวัติศาสตร์ของหัวเมืองทั้งหลายในบริเวณแม่น้ำโขงตอนบน เดิมใช้เวลาอีกหลายปีหลัง พ.ศ. 2499 เพื่อเรียบเรียงประวัติศาสตร์ของหัวเมืองเหล่านี้ และรวมทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างทั้งหมด จุดมุ่งหมายของเดิมที่บันทึกไว้ ก็คือ “(งานเขียนชื่อ) สองฝั่งโขง ซึ่งรวมทั้งประวัติศาสตร์ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (ประวัติศาสตร์ลาว)

พระธาตุหลวง นครเวียงจันทน์

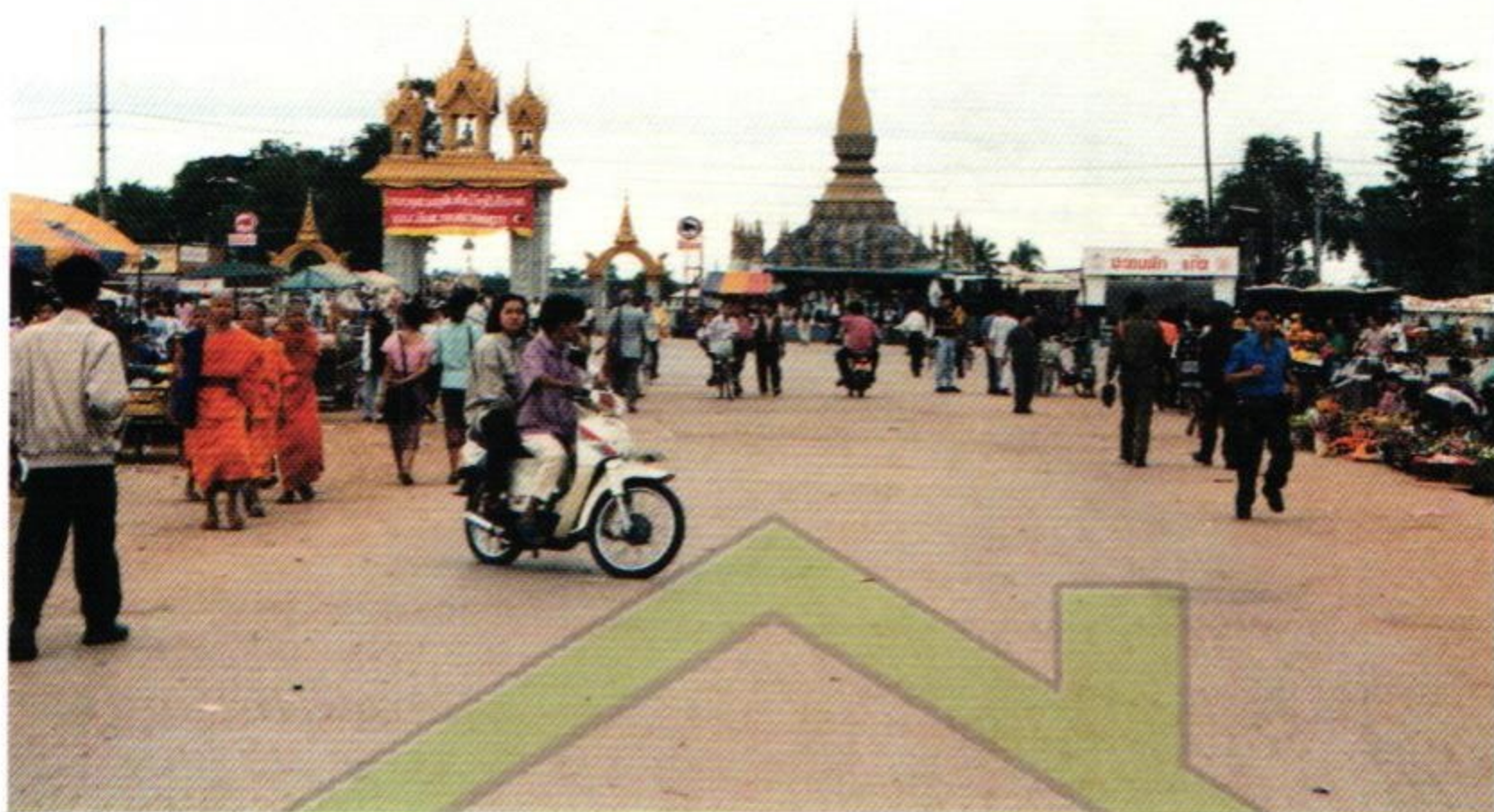
ภาพโดย : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

อนุสาวรีย์พระเจ้าชัยเชษฐาธิราช ด้านหน้าพระธาตุหลวง ภาพโดย : ทรงยศ แวหงษ์

ชาวเวียงจันทน์ไปทำบุญนมัสการพระธาตุหลวง (วันเพ็ญเดือนสิบสอง พ.ศ. 2537)
ภาพโดย : ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

งานแสดงสินค้าเนื่องในโอกาสงานบุญนมัสการพระธาตุหลวง

ภาพโดย : ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

ทำบุญนมัสการพระธาตุหลวง

ภาพโดย : ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

หอพระแก้ว นครเวียงจันทน์

ภาพโดย : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ